

**OSRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW w WARSZAWIE**

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

1. *Obiekt*

Zespół Fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk”
SCHRON BOJOWY TRADYTOROWY

Punkt Oporu Wzgórze „319” –
OB. NIE UŻYTKOWANY

2. *Czas powstania*

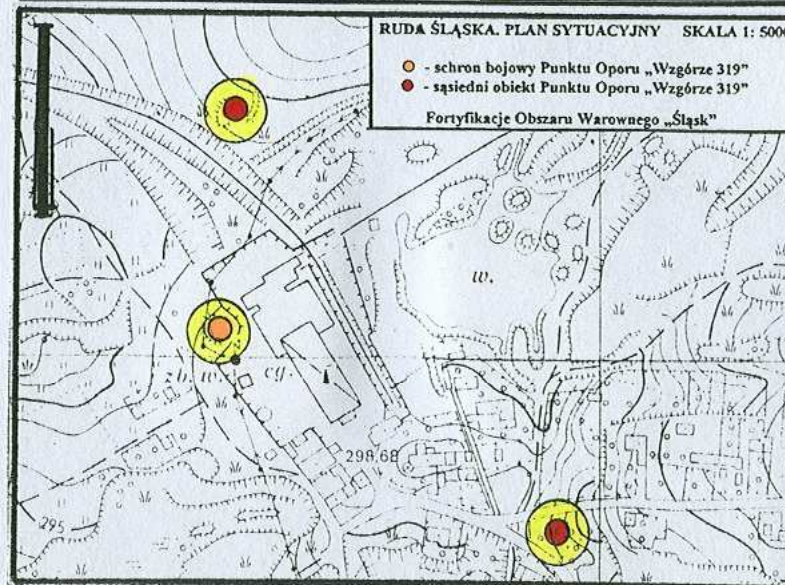
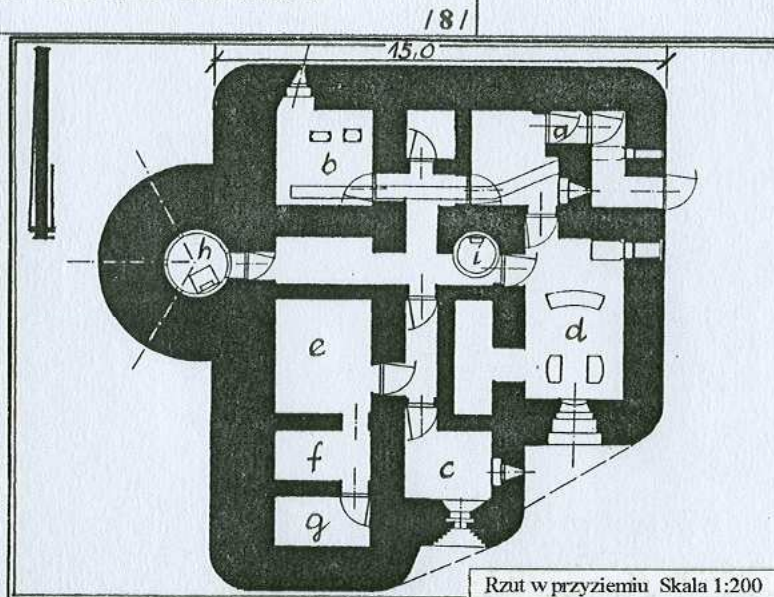
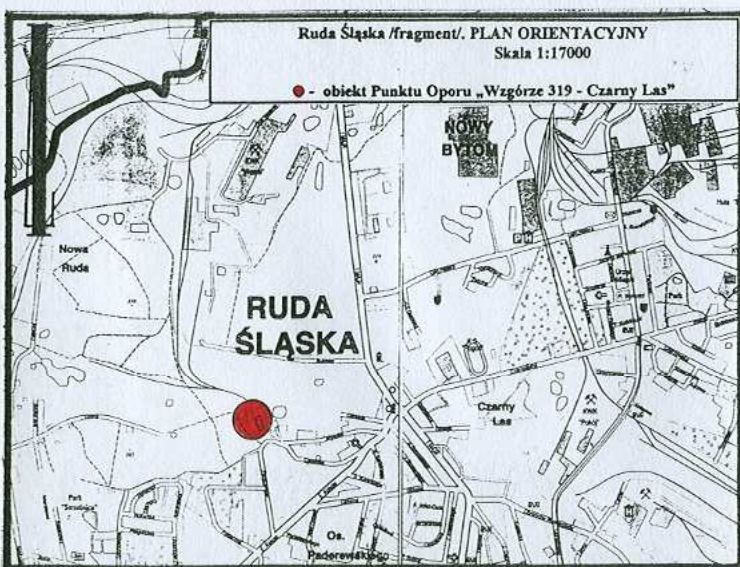
1937 -1938 r

3. *Miejscowość*

**RUDA ŚLĄSKA –
RUDA BIELSZOWICE**

Widok ogólny z pd - zach.

4. *Adres*

Schron położony przy Cegielni „Bielszowice” /od zach./ w rejonie ul. Cynkowej 50, nr hipoteczny dz. nr KW

4. *Przynależność administracyjna*

województwo Śląskie
powiat grodzki Ruda Śląska
gmina miasto Ruda Śląska

6. *Poprzednie nazwy miejscowości*

Bielschowitz, Ruda

7. *Przynależność administracyjna przed 31 grudnia 1998r*

województwo katowickie
gmina miasto Ruda Śląska

8. *Właściciel i jego adres*

Skarb Państwa – Prezydent
Miasta Ruda Śląska

9. *Użytkownik i jego adres*

Skarb Państwa – Prezydent
Miasta Ruda Śląska

10. *Rejestr zabytków*

Nr
data

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numery i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

W obiekcie często przebywają osoby bezdomne.

25. Opracował

tekst mgr inż. Adam Szewczyk

plany, rysunki mgr inż. Adam Szewczyk

zdjęcia, fotografie mgr inż. Adam Szewczyk

sierpień – wrzesień 2001 roku

miejsca przechowywania negatywów

mgr inż. Adam Szewczyk

Katowice ul. Tysiąclecia 1/19

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego.

22. Bibliografia

- Denkschrift über die polnische Landbefestigung, Berlin 1941r,
- Sadowski Jan. Przygotowania Centralnego Rejonu Przemysłowego Śląska do obrony w okresie międzywojennym w: Woskowy Przegląd Historyczny 1959r, nr 4
- Zeszyty Tarnogórskie nr 16. Tarnogórskie Sesje Naukowe t.5 – 1993r.
- Kartograficzne udokumentowanie zasobów budownictwa obronnego w Polsce od poł. XVIII w. do 1945r. Województwo katowickie, Warszawa 1998r.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

wkładka szt. .3..

12. *Autorzy, historia obiektu, określenie stylu*

Obszar Poręby, Zaborza i Rudy przecinała główna trasa prowadząca z Chorzowa do Gliwic. Biegła przez Zabrze w osi najstarszej na G.Śląsku drogi bitej /Kronprinzen Str./. Druga ważna droga wiodła prostopadle do pierwszej z Rudy do Antonienhütte /Victor Strasse/. Na wysokości Kolonii Schwarzwald trasę tej drogi przecinała szosa z Bielszowic do Friedenshütte dochodząca od zach. do innej drogi prowadzącej do Zabrza. Tereny w okolicach Friedenshütte /Nowego Bytomia/, Kolonii Schwarzwald /Czarny Las/, Bielszowic, Pawłowa i Poręby wyznaczały otwarte rejony z zabudową w zurbanizowanych strefach osiedli i dominujących kompleksów przemysłowych należących do kopalni „Hrabia Franciszek” i „Wolfgang” z koksownią i elektrownią oraz kombinatów na obszarze Wirka /Antonienhütte/ i Nowego Bytomia. Oprócz dużych zakładów, w skrajnej pn-wsch. części Bielszowic funkcjonowały małe cegielnie należące do drobnych przedsiębiorców. W 1921r tereny na pn od Pawłowa i Bielszowic zostały przecięte granicą państwową. Na tym odcinku przebieg granicy wyznaczała linia koryta Czarniawki. W wyniku wprowadzonego podziału po stronie niemieckiej znalazło się Zabrze z Zaborzem i Porębą oraz oddalony rejon Bytomia a po polskiej Ruda z Nowym Bytomiem, Czarnym Lasem, Wirkiem, Bielszowicami i Pawłowem. Dla Polski niemiecki obszar wysuniętego na wsch. tzw „klina bytomskiego” wyznaczał strefę zagrożenia. Dla obrony granicy podjęto niezbędne przygotowania. Rozpoczęto je już w czerwcu 1922r bezpośrednio po wkroczeniu Wojsk Polskich na Górny Śląsk. Do obrony granicy została wyznaczona 23 DP. Jej dowódca gen. bryg. dr J.Zajac zaproponował budowę fortyfikacji stałych. Jesienią 1933r w Sztabie Generalnym podjęto właściwe decyzje i od 1933r realizowano program budowy fortyfikacji - w szczególności na kierunkach wylotów głównych tras z Bytomia i od strony Zabrza. Nad opracowaniem projektów czuwał gen. bryg. dr J.Zajac.

c.d na wkładce

13. *Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje. Wnętrze wyposażenie instalacje)*

Schron tradytorowy – zlokalizowany na terenie Bielszowic, skrajnie od pn-wsch. Miejsce schronu wyznacza strefę nieużytków po zachodniej stronie cegielni, w rejonie ul. Cynkowej 50.

Schron powstał w pobliżu dawnej granicy państwowej. Lokalizacja schronu pozwalała na zabezpieczenie kierunku południowego z poprzeczną drogą wiodącą od strony Zabrza /z Bielszowic do Czarnego Lasu - ul. Edmunda Kokota/. Obiekt powstał w układzie punktu oporu Wzgórza „319,1”, zbudowany w jego skrajnej pd-zach. części. W sąsiedztwie rozmieszczono dwa kolejne schrony bojowe - odpowiednio od pn i pd-wsch.

Schron : typu ciężkiego, zbudowany w konstrukcji żelbetowej wylewanej, zbrojonej prętami stalowymi \varnothing 10mm w warstwie zewnętrznej oraz \varnothing 20mm w warstwie wewnętrznej - grubość ściany czołowej 1.75m, grubość ścian bocznych ze strzelnicami 1,2m, grubość ściany tylnej i wewnętrznych odpowiednio 1m i 0,5m. Powierzchnie zewnętrzne oraz wewnętrzne ścian nie tynkowane z widocznymi śladami odeskowania. Na wewnętrznych powierzchniach ścian wprowadzone w beton dodatkowe zabezpieczenie przeciwdpryskowe ze stalowej siatki. Od zewnątrz na styku z podłożem ścian i stropu zabezpieczenie z warstwy izolacyjnej wykonane z lepiku. Schron jednokondygnacyjny ze stropem żelbetowym wylewanym, z belkami stalowych wzmocnień przeciwdpryskowych zabudowanych w równych odstępach ok. /co 0,35m/. Pomiędzy belkami na całości wierzchnie pasy uszczelniające z blachy stalowej grubości 5mm. Grubość stropu ok. 1,5m. Budowla na rzucie wielokątnym. W części pn. i zach. układ boków prostokątny. Od strony pd-wsch ścięty w podwójnym uskoku narożnik. Od zach, w powiększeniu planu wysunięta i zaokrąglona partia kopuły. Główne osie budowli ukierunkowane zgodne do stron świata. W punktach wierzchołkowych figury planu zaokrąglenia. W układzie bryły odsłonięte partie widoczne od wsch. i pd-wsch.. Pozostałe fragmenty budowli obsypane ziemią. W części zach. ponad ukrytą częścią stropową wysunięta stalowna kopuła o rzucie pierścienia /o średnicy zewnętrznej \varnothing 1,8 m i grubości ścianki 180 mm/. W kopule otwory trzech strzelnic pod ckm, w osiach ukierunkowanych na zach, pn-zach, i pd-zach. /od wewnątrz oznakowanie producenta wykonane w dwóch wierszach: **WI 1938r** ¹/₁/. W środkowej części schronu druga kopuła /obserwacyjna, do której od wewnątrz brak dostępu/. W odsłoniętej części wsch., od strony pn. kolejno – otwór kanału wentylacyjnego z opancerzeniem, główne wejście i otwór drugiego kanału wentylacyjnego z analogicznym opancerzeniem. Od strony pd-wsch strzelnica armaty polowej 75mm, zabezpieczona od góry osłoną wysuniętego stropu oraz boczną partią ze strzelnicą rkm i ckm, /posiadającą analogiczne zabezpieczenie od góry przedłużoną częścią płyty stropowej/. Od strony pn strzelnica rkm. W strzelnicach zuskokowania ochronne /po pięć/.

Wnętrze: złożone z kilku pomieszczeń – łamanego przedsionka z kratą przeciwszturmową w otworze głównego wejścia /nieistniejąca/, śluzy gazowej „a”, dużego przedsionka ze strzelnicą obrony wejścia, z którego dojście m.in do maszynowni „b”, korytarza prowadzącego do izby bojowej „c” ze strzelnicą ckm. i rkm, izby bojowej ze stanowiskiem armaty polowej 75mm „d”, pomieszczeń zaplecza „e” i „f”, pomieszczenia dowódcy „g” oraz komór kopuł - odpowiednio bojowej „h” i obserwacyjnej „i” /do której dostęp odcięty/.

Wposażenie : zachowane w stanie szczątkowym ,

Instalacje : schron posiadał instalację elektryczną zasilaną z własnego agregatu prądotwórczego, instalację łączności zewnętrznej w systemie sieci telefonicznej OWŚ, system łączności wewnętrznej na bazie rur głosowych, instalację filtro-wentylacyjną, instalację wodną - zasadniczo w systemie centralnego układu chłodzenia ckm-ów.

Uzbrojenie : zasadniczo składało się z armaty polowej 75mm, dwóch ckm. wz. 30, kal 7,92 mm /z jednym na podstawie obrotowej zainstalowanej w kopule pancernej/, co najmniej trzech rkm wz. 28 kal 7,92 mm,

<p>14. Kubatura</p> <p>..... m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>..... m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>schron bojowy</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>obiekt nie użytkowany</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Brak bezpośrednich informacji o pracach. O ich przeprowadzeniu świadczą widoczne od zewnątrz miejsca zamurwane w strzelnicach i otworach czerpni powietrza. Przeróbki wykonane od wewnątrz były prawdopodobnie wprowadzone samowolnie przez osoby wykorzystujące schron do celów gospodarczych.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, strop konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Schron opuszczony i zdewastowany Z uwagi na wytrzymałość konstrukcji stan zachowania budowli stosunkowo dobry.</p> <p>Obiekt wykazuje</p> <ul style="list-style-type: none"> - zawilgocenie z utrzymującą się miejscami wodą. Nieszczelność izolacji zewnętrznej, - znaczne zanieczyszczenie wnętrza śmieciami oraz zalegającym gruzem, - przemurowania w otworach czerpni powietrza i strzelnicach. Komora kopuły obserwacyjnej zamurowana /zaadaptowana na piec wędzarni/. <p>Ze schronu demontowano pozostałości wyposażenia /pancerne skrzydła drzwiowe, elementy strzelnic, krzeselka, stoliki, rury instalacyjne/.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Postuluje się uporządkowanie terenu w otoczeniu schronu - aktualna ekspozycja zakłócona z uwagi na ciepłociąg usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie. Niezbędne wykonanie elementarnej konserwacji budowli /uszczelnienie stropu i ścian/ z usunięciem przeróbek i wycinką zarośli. Obiekt wymaga zachowania w formie świadka /w przewidzianej strefie zieleni wysokiej/. Konieczna popularyzacja podstawowych informacji o schronie w przewodnikach.</p>	

Partia pn – zach. Widok od strony zach.
Kopuła obserwacyjna

Kopuła bojowa
Partia pn. Widok od strony pn – zach.

1. *Miejscowość*

RUDA ŚLĄSKA –
RUDA BIELSZOWICE

2. *Obiekt*

Zespół Fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk” Punkt Oporu Wzgórze
„319” – SCHRON BOJOWY TRADYTOROWY OB. NIE UŻYTKOWANY
/8/

3. *Zawartość wkładki*

ilustracje

Partia wschodnia z otworem wejściowym i wylotami kanałów wentylacyjnych

Partia pd. Strzelnica armaty polowej. Widok od pd.

Partia pd. Strzelnica armaty polowej. Widok od pd – wsch.

Widok wewnętrzny strzelnicy armaty polowej. Izba bojowa „d”.

<p>1. <i>Miejscowość</i> RUDA ŚLĄSKA – RUDA BIELSZOWICE</p>	<p>2. <i>Obiekt</i> Zespół Fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk” Punkt Oporu Wzgórze „319” – SCHRON BOJOWY TRADYTOROWY OB. NIE UŻYTKOWANY /8/</p>	<p>3. <i>Zawartość wkładki</i> ilustracje</p>
---	---	---

Partia pd. Zamurowana strzelnica ckm. Widok od strony pd.

Izba bojowa „c”. Zamurowana strzelnica ckm.

Pomieszczenie maszynowni „b”. Strzelnica rkm.

Izba bojowa „c”. Strzelnica rkm.

RUDE SŁASKA /lata 20 - te/

**ZESPÓŁ UMOCNIEŃ OBSZARU WAROWNEGO
SŁASK**

● - OBIEKT FORTYFIKACYJNY

Punkt Oporu Wzgórze
„319”

